

UOT: 811

HEYDƏR ƏLİYEV DİSKURSUNDA AZƏRBAYCANÇILIQ MƏFKURƏSİ

Nadir Məmmədli
Filologiya elmləri doktoru, professor
AMEA-nın Nəsimi ad. Dilçilik İnstitutunun direktoru
Bakı, Azərbaycan
nurlan1959@gmail.com
Orcid: 0000-0001-9233-4873

Xülasə

Vətən konseptinin əhatə dairəsi daim mütərəqqi dəyişikliklərə məruz qalır. Bu XXI əsrin qloballaşma çərçivəsində xüsusilə kəskinləşən ekstralingvistik spektrlərdə yeni mahiyyət alır. Qloballaşan dünyada bəzən vətənpərvərlik hissi daha çox vətəndaşlıq, loyallıq və tolerantlıq hissləri ilə əvəz olunur. Sənayeləşmə, demokratikləşmə, məlumat mübadiləsi dairəsinin genişlənməsi və s. qloballaşma prosesi atributları etno-milli mənsubiyyətlərə təsir edərək münaqişələrə səbəb olur. Heydər Əliyevin vətən konseptində dövlət, milli özünüdərkə dəyərləndirən, formalaşdıran vətənpərvərliyinin imperativ Böyük Vətən mənası daim aktualdır: Böyük Vətən müharibəsi qurtarandan sonra – ondan əlli ildən çox, əlli bir il keçib – Vətən müharibəsinin qəhrəmanları həmişə cəmiyyətdə mötəbər, ən sayılan adamlardır. “Müharibə” roman epopeyasında Azərbaycan xalqının Böyük Vətən müharibəsində ön və arxa cəbhələrdə fədakarlığı və vətənpərvərliyi təsvir olunur”. Heydər Əliyevə görə, azərbaycançılıq coğrafi məkan yox, daha çox siyasi anlayışdır... Kim özünü azərbaycanlı hiss edirsə, o, azərbaycanlı sayıla bilər! Heydər Əliyevin vətən məfkurəsinin tamlığını, yekun modelini vermək, dolğun təsvir etmək çox çətindir, çünki o ən xoş sözlərin, həsrətin, nostalji hisslərin, demək mümkün olan mətnlərin məcmusu, toplumu, bütün mülahizələrinin potensial həqiqətləri, keçmişi və gələcəyidir: vətən dəyişmir, satılmır, köhnəlmir, qocalmır – əbədi və əzəlidir!

Açar söz: Vətən konsepti, qloballaşma, Heydər Əliyev, loyallıq və tolerantlıq.

Ideology of Azerbaijanis in the discourse of Heydar Aliyev

Nadir Mammadli
doctor of philological sciences, professor
Director of the Linguistics Institute
under the name Nasimi ANAS
Azerbaijan, Baki

Summary

The scope of the concept of homeland is constantly undergoing progressive changes. It takes on a new essence in extralinguistic spectrums, which are especially sharpened within the framework of the globalization of the 21st century. In a globalized world, sometimes the feeling of patriotism is replaced by more feelings of citizenship, loyalty and tolerance. Industrialization, democratization, expansion of the scope of information exchange, etc. globalization process attributes affect ethno-national affiliations and cause conflicts.

In Heydar Aliyev's concept of the homeland, the imperative Great Fatherland meaning of patriotism, which values and shapes state and national self-awareness, is always relevant: "More than fifty years, fifty-one years have passed since the end of the Great Patriotic War - the heroes of the Patriotic War were always the most respected and respected people in the society." The epic novel "War" describes the self-sacrifice and patriotism of the Azerbaijani people on the front and rear fronts in the Great Patriotic War. According to Heydar Aliyev, Azerbaijaniness is not a geographical location, but rather a political concept... Whoever feels Azerbaijani, he can be considered an Azerbaijani!

It is very difficult to give the completeness and the final model of Heydar Aliyev's ideology of the homeland, to fully describe it, because it is the collection of the most pleasant words, longing, nostalgic feelings, texts that can be said, the totality, the potential truths, past and future of all considerations: the homeland does not change, is not sold, does not become obsolete. , does not grow old - eternal and eternal!

Key word: concept of homeland, globalization, Heydar Aliyev, loyalty and tolerance.

Идеология Азербайджанизма в дискурсе Гейдара Алиева

Надир Маммедли

доктор филологических наук, профессор

Директор Института Лингвистики им. Насими НАНА

Азербайджан, Баку

Резюме

Объем понятия Родина постоянно претерпевает прогрессивные изменения. Оно приобретает новую сущность в экстралингвистических спектрах, которые особенно обостряются в рамках глобализации XXI века. В глобализованном мире иногда чувство патриотизма заменяется чувством гражданственности, лояльности и толерантности. Индустриализация, демократизация, расширение сферы информационного обмена и т.д. Атрибуты процесса глобализации влияют на этнонациональную принадлежность и вызывают конфликты.

В концепции Родины Гейдара Алиева всегда актуален императивный великий смысл патриотизма, который ценит и формирует государственное и национальное самосознание. После окончания Великой Отечественной войны – с тех пор прошло более пятидесяти лет, герои Отечественной войны всегда были самыми почитаемыми и уважаемыми людьми в обществе. Роман-эпопея «Война» описывает самопожертвование и патриотизм азербайджанского народа на фронте и в тылу в Великой Отечественной войне. По мнению Гейдара Алиева, азербайджанство – это не географическое положение, а скорее политическая концепция. Кто чувствует себя азербайджанцем, тот может считаться азербайджанцем!

Очень сложно дать целостность и окончательную модель идеологии Родины Гейдара Алиева, полностью описать ее, потому что это совокупность самых приятных слов, тоски, ностальгических чувств, текстов, совокупность, потенциальные истины, прошлое и будущее всех соображений. Родина не меняется, не продается, не устареет, не стареет – вечна и вечна!

Ключевые слова: концепция Родины, глобализация, Гейдар Алиев, лояльность и толерантность.

Aktuallıq. Vətən konseptinin əhatə dairəsi daim mütərəqqi dəyişikliklərə məruz qalır. XXI əsrin *qloballaşma* çərçivəsində xüsusilə kəskinləşən ekstralinqvistik spektrlərdə yeni mahiyyət alır. Qloballaşmanın bir sıra inkişaf göstəriciləri milli mənsubluğa təsir göstərir. Qloballaşan dünyada bəzən vətənpərvərlik hissi daha çox vətəndaşlıq, loyallıq və toleranlıq hissələri ilə əvəz olunur. Sənayeləşmə, demokratikləşmə, məlumat mübadiləsi dairəsinin genişlənməsi və s. qloballaşma prosesi atributları etno-milli mənsubiyyətlərə təsir edərək münaqişələrə səbəb olur. Təsadüfi deyildir ki, qloballaşmanın milli ideologiya ilə ziddiyyət təşkil etməsi fikirləri də səslənir.

Annotasiya. Vətən milli və qloballaşan dünyada mədəniyyətlərəarası kollektiv (ümumi) ideoloji prosesdə motivdir, bu cür identiklik, mədəni eynilikdə milli ideologiyanın rabitəsinin möhkəmlənməsinin vacibliyinə stimül verir. Qloballaşma tendensiyasının inkişafı, dərəcəsinə uyğun olaraq, iqtisadi və informasiya mübadiləsində yerli mədəniyyətlərə üstünlük verilir – siyasi mədəniyyət vətənpərvərlik diskursunu özündə birləşdirir, bu isə heç bir postmədəniyyətlərdə yoxdur.

Metod. Təsviri, müqayisəli, məntiqi, qarşılaşdırma metodlarından istifadə edilmişdir.

Giriş. Vətən, ideoloji konstruksiya və diskurs kimi nostalji hissələr, “doğmalığ, torpaq üçün darıxmaq” anlayışı doğurur və “tezliklə ona qovuşmaq” arzusu məqsədyönlü status alır: “Bilin ki, sizin bu ağır günlərinizi tarix heç vaxt unutmayacaq və bu çətin günləriniz uzun çəkməyəcək, siz öz yerinizə, yurduzuza, vətəninizə qayıdacaqsınız”. [3;53] “Əgər onlar dövlətə qarşı müxalifət-dədirlərsə, Vətənə, xalqa, torpağa qarşı müxalifətdə ola bilməzlər”. [4;25] Heydər Əliyevin vətən konseptində dövlət, milli özünüdərkə dəyərləndirən, formalaşdıran vətənpərvərliyinin imperativ Böyük Vətən mənası daim aktualdır: “Böyük Vətən müharibəsi qurtarandan sonra – ondan əlli ildən çox, əlli bir il keçib – Vətən müharibəsinin qəhrəmanları həmişə cəmiyyətə mütəbər, ən sayılan adamları idi” [5;228]. «Müharibə»romanepopeyasındaAzərbaycanxalqının Böyük Vətən müharibəsində ön və arxa cəbhələrdə fədakarlığı və vətənpərvərliyi təsvir olunur” [6;201].

Heydər Əliyevin vətən məfhumu statik və dinamik dil məlumatları əsasında milli identiklik, təhlükəsizlik, vətənpərvərlik, unikalıq, adət-ənənə və həyat tərzilə korrelyasiya olunan ali etnospesifik xüsusiyyətlərlə bərabər, qlobal dəyərlərin universal etnik komponentlərinin ekstrapolyasiyasına yönəlmişdir.

Ulu Öndərin vətən linqvomədəni məzmununun təhlili göstərdi ki, bu anlayışın koqnitiv-sistem dayağı azərbaycançılıqdır. Hansı etnik kökə mənsub olmasına baxmayaraq, o taylı-bu taylı azərbaycanlıları tək Vətən – dövlət, tək bayraq, tək millət – azərbaycançılıq ideologiyası birləşdirir. Dahi azərbaycançılıq ideoloqu Heydər Əliyev deyir: “Hər bir xalq, millət üçün milli azadlıqdan, müstəqillikdən qiymətli heç bir şey yoxdur” [7;26]. XX əsrdə Azərbaycan xalqının ən böyük nailiyyəti, şübhəsiz ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaradılmasıdır. Öz müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycan demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlətin möhkəm təməlini qoymuşdur... Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bütün Azərbaycan xalqının səvətidir [8;286]. Ulu Öndər onu da vurğulayır ki, müstəqilliyin əldə olunması nə qədər çətindir, onun saxlanması, daimi, əbədi olması bundan da çətindir [9;34].

2001-ci il dekabrın 9-u və 10-da Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında Ulu Öndərin səsləndirdiyi: “Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam!” – fikri azərbaycançılıq məfkurəsinin şüarına çevrilib. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan 50 milyondan artıq soydaşımızın bu amalı dövlətçiliyimizin əsas xəttidir. Köksüz ideologiya

davam edə bilməz – azərbaycançılıq ideologiyasının əsası Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti zamanından başlayır. Sovet dövründə də müəyyən ideyalar daxilində azərbaycançılıq qorunub saxlanıb. Məsələn, Heydər Əliyev Azərbaycan SSR-nin 1978-ci il Konstitusiyasında Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi saxlanmasına nail olmuşdu. Azərbaycançılıq ideologiyasının əsası Azərbaycan dövlətinin suverenliyi, xalqın mədəniyyətinin inkişafı, maarifçiliyə münasibətdir. N.Cəfərov azərbaycançılığı milli mədəniyyət, milli təfəkkür və milli mövcudluq anlayışları ilə bağlayır:

-Milli mədəniyyət, milli təfəkkür və milli mövcudluq – bunların dialektik münasibəti milli xarakteri verir;

-milli mövcudluq milli xarakterin əsasıdır – bu anlayışda xalqın tarix səhnəsinə gəlişi, coğrafi lokallaşması, yerdəyişmələri, məskunlaşmalar ifadə olunur;

-milli təfəkkür milli xarakterin potensiyasıdır – bu anlayışda xalqın yaradıcılıq imkanı ifadə olunur;

-milli mədəniyyət isə milli xarakterin bilavasitə göstəricisidir – bu anlayışda xalqın bütün tarixi boyu yaratdığı nə varsa, hamısı ifadə olunur.

Azərbaycan milli mədəniyyəti, Azərbaycan milli təfəkkürü və Azərbaycan milli mövcudluğu – Azərbaycan milli xarakteri və anlayışların işığında aydın görünür” [10;18].

Azərbaycanın sabahını düşünmək, millət olaraq inkişafa can atmaq – bu ideologiyanın əsaslarıdır. Cəmiyyətdə canlı və anlaşıqlı ideya, dövlətin və millətin siyasi, iqtisadi və mənəvi inkişafının əsasları olmadıqda müxtəlif və çox vaxt bir-birinə zidd, ənənəvi sosial-mədəni normalarla vəhdət təşkil etməyən siyasi nəzəriyyə və ideologiyalar yaranır. Sağlam ideologiya dövlətçiliyin formalaşması prosesinə və millətin simasına təsir göstərir. Xalqımız mövcud ideyanı şüurlu şəkildə qəbul edəcək milli birliyi gücləndirmək əzmindədir. Azərbaycançılıq özünü azərbaycanlı sayan vətəndaşların həmrəyliyinə möhkəm istinad mənbəyinə çevrilib: azərbaycançılıq tək-cə Vətəni, Dövləti sevmək yox, hər bir şəxsin davamlı inkişafı, dəyişən dünya reallığına uyğun olaraq tərəqqisi və təhlükəsizliyi üçün çalışmaqdır. 31 dekabr tarixi neçə illərdir ki, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik günü kimi qeyd edilir. Birlik və həmrəylik ideyasını gücləndirən bu bayram xalqımızın sarsılmaz milli-mənəvi birliyinin rəmzinə çevrilib. Tərəqqini əks etdirən, onu müstəqil dövlətçilik uğrunda müqəddəs mübarizəyə səfərbər edən həmrəylik günü xalqımızda özünəinamı gücləndirir.

Azərbaycançılıq nisbətən yeni ideologiya olsa da, uzun müddət hüquqi dövlət və demokratik rejimin formalaşmasında rol oynayan, azad xalqları birləşdirən konstitusionalizmin elementlərini cəmləşdirir. Azərbaycançılıq ideologiyasının konkret məqsədləri vardır: Azərbaycanda azad vətəndaş cəmiyyətinin inkişafına və güclü dövlət quruculuğuna xidmət etmək, insanların düşüncələrində azərbaycançılıq ideologiyasını formalaşdırmaq, onların fəaliyyətlərində bu ideoloji dəyərləri rəhbər tutmaq və konstitusiya quruluşu əsaslarının sabitliyinə zəmin yaratmaq. Bu ideologiyanın mövcudluğu Azərbaycanda sosial birliyi qiymətləndirməyə imkan verir: azərbaycançılıq ideologiyası hüquqi və demokratik Azərbaycan dövlətini möhkəmləndirməyə, müstəqil Azərbaycanı sivilizasiyalı dövlətlər sırasına çıxarmağa xidmət edir: “Məni sevindirən odur ki, azərbaycançılıq artıq tarixdə həkk olunubdur. Azərbaycan dili-Azərbaycan xalqının ana dili, müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət dili artıq dünya dilləri içərisində öz yerini tapıbdir” [11;17].

Milli ideologiya sağlam vətənpərvərlik vətənə məhəbbət, torpağa hörmət, doğma xalqının özünəməxsus keçmişini inkişaf etdirməkdir – bu mənəviyyatda özünü büruzə verməlidir.

Metodoloji prinsip baxımından milli ideologiya birinci, azərbaycançılıq ikinci pillədədir. Azərbaycançılıq və neokonservatizm bir-birini zənginləşdirərək vahid tam kimi çıxış edirlər.

Azərbaycançılığın milli ideologiya kimi qəbul edilməsi ölkəmizin sivil dövlətlər sırasına daxil olmasına, daha uğurlu inkişafına möhkəm zəmin yaradır. Vətənpərvərlik öz vətəninə, ölkəsinə, xalqına məhəbbət deməkdir və onun şovinizmlə, milli müstəsnaqlıq və etno eqoizmlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Əsrlərin, minilliklərin dərinliklərindən gələn ənənələrimiz mədəniyyətimizin, dövlətçiliyimizin və inkişafımızın əsasını təşkil edir. Məhz bu anlamda milli ideologiya ilə aşılınmış vətəndaşlıq dövlətin öz tərəqqisini, təhlükəsizliyini, ərazi bütövlüyünü, nəsillərin və milli ruhun varisliyini təmin etmək səylərinin əsas amilinə çevrilir. Heydər Əliyev tarixi inkişafın mənasını, intellektual fenomeni və mədəni irsi özündə birləşdirən azərbaycançılığı – Vətən anlayışını belə təsəvvür edir. Bu ideologiya millətin birliyinin, ruhunun əzəmətinin və sosisumun fəaliyyətinin məqsəd-yönlülüyünün nəticəsidir.

Heydər Əliyevin vətən anlayışında ən önəmli məsələlərdən biri də xalqımıza milli şüurun formalaşdırılmasıdır. Milli şüur – vətən elmi konsepti bu gün yeni mahiyyət almış, bütünlükdə vətənpərvərlik tərbiyəsində əvəzsiz örnəyə çevrilmiş, xalqımıza Vətən sevgisi, Vətən birliyi, Vətən bütövlüyü aşılayır. Vətən yalnız insanların toplumu olan, sadəcə, coğrafi ərazi deyil, hər bir azərbaycanlının harada yaşamasından asılı olmayaraq, qürur mənbəyi, əbədi səcdəgahıdır. Səməd Vurğunun “Azərbaycan” şeirini söyləyərkən Ulu Öndərin necə kövrəldiyinin hamımız canlı şahidiyik. Heydər Əliyev milli şüurla vətən, torpaq arasında üzvi bir bağlılıq olduğunu görür, onları milli-mənəvi bütövlüyümüz hesab edir. Məzmununda sosial və mədəni mühtlə bərabər, yeni keyfiyyətli dövlət quruluşunu, idarəetmə formalarını, demokratiyanın inkişaf səviyyəsini, reallığı ehtiva edən siyasi mühit dayanır. Onun fəlsəfi görüşlərində vətən anlayışı, bütünlükdə, yüksək mənəvi-əxlaqi dəyər, milli ideyanın tərkib elementi kimi təqdim olunur, tədricən siyasi çalarlar kəsb edərək, tarixi-davranış normaları və mülahizələrini əks etdirir. Bu keyfiyyətlər fəonda müstəqil siyasi-əxlaqi dəyər, meyar kimi vətənpərvərlik şüuru inteqral mənəvi fenomen-dir, vətənin müdafiəsi kimi anlayışın məzmununu müəyyənləşdirir. Heydər Əliyev vətənpərvərlik deyərək, milli-mütərəqqi inkişafın xarici və daxili təkmilləşmə prosesini, sosisumədəni keyfiyyətləri, hər bir azərbaycanlıların bir millət kimi dünya sivilizasiyasında özünəlayiq yer tutmasını nəzərdə tutur.

Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında dövlətin siyasətinin prioritetini belə səciyyələndirmişdir: "Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı – Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq". Dövlət siyasətinin strategiyası olan azərbaycançılıq düzgün ideologiyanın bütün keyfiyyətlərini qazanıb – Azərbaycan xalqının bu günü və gələcəyinin qavranılması və qiymətləndirilməsini müəyyən edib.

Azərbaycançılıq inteqrativ ideoloji sistem, milli ideya – vətən konseptinin tərkib hissəsi kimi təsəvvür edilir. Vətən diskurs nəzəriyyəsi – siyasi dilçilik konseptlərindən biri etnik şüur kimi dövlət ideologiyası ilə sıx bağlıdır. Bu konsept siyasi təbliğat mətnlərilə şərtlənir, aktuallığı hər bir tarixi dönmədə ideoloji diskursun linqvistik kulturoloji təhlilinin dil mədəniyyəti üçün yeni töhfələr verməsi və müvəqqəti olmamasıdır. Vətən konsepti diskurs çərçivəsində siyasi ideologiyayı formalaşdırır, məhz millətçilik yox, milləti sevməkdə ədalət prinsipi yaradır.

H.Əliyevin siyasi diskurslarında, çağırışlarında Vətən konseptinin spesifik xüsusiyyətini belə müəyyənləşdiririk:

– Kəskin siyasi vəziyyət dövründə aktuallaşan və siyasi mədəniyyətlə bağlı olan Vətən konseptinin strukturunda ideoloji aspektin payı vardır.

- İdeoloji diskursunda vətən konseptinin prinsip və metodları formalaşmış.
- Vətən konsepti dünyanın milli mənzəsinə təşkil edən mədəni, mental və dil konstantlarını özündə əks etdirir.
- Vətən təhlükədə olduqda, hətta öz həyatı bahasına onu qorumaq vacibdir.
- Vətən sevgisi həyatın mənasıdır, xoşbəxtliyi öz xoşbəxtliyidir.
- Vətən milli mühitin obrazlı təsviridir və s.

Tarixi inkişafda dünya mədəniyyətinə inteqrasiya olunan və formasını dəyişən milli ideya dövlət quruculuğu prosesində həmişə mühüm yaradıcı rol oynamışdır. Heydər Əliyevə görə, vətən dövlət quruluşu, dini, incəsənəti və fəlsəfəsi, mədəniyyəti ilə birlikdə substansiyadır və vahid ruhu əmələ gətirir; vətən fərdiləşmiş bütöv deməkdir, bu bütövün bütün hissələri əhəmiyyətlidir və onun heç bir tərəfini ayırmaq olmaz. Müstəqil bir dövlətin ideologiyası siyasi amillərin həllində lazımı vasitə, ölkəni modernləşdirmək üçün mühüm milli resursdur; azərbaycançılıq cəmiyyətdəki dəyərləri ayrıca bir vətəndaş amalinin ümummilliyə və ümumbəşəri dünyasına qovuşdurmaqdır. Azərbaycançılığın mahiyyətini müxtəlif xalqların, mədəniyyətlərin, ənənələrin üzvi şəkildə vəhdəti təşkil edir; gücü bundadır ki, o, fərdi maraqları və meyilləri dövlətin siyasəti ilə birləşdirməyə və xalqın milli-mədəni eyniyyətini qoruyub saxlamağa qadirdir. Azərbaycançılıq keçmiş tarixi dövrlərin mifologiyasını, mədəni kodlarını və rəmzlərini mənimsəyərək onlardan yeni ideyaları əsaslandırmaq və milli dövlətin inkişafının yeni vektorunu müəyyənləşdirməkdir – hazırda cəmiyyətimizin ən qurucu və dinamik qüvvəsidir. Azərbaycançılıq güclü dövlət hakimiyyətinin və möhkəm milli intizamın, milli maraqların və özünüdərk olmasını tələb edir. Bu ideologiya Azərbaycanda vahid cəmiyyət, vahid xalq formalaşdırır. Azərbaycançılıq hər kəsin hüquq və azadlıqlarının təmin olunduğu siyasi və dövlət quruluşunun milli mahiyyətinə, inkişaf strategiyasına, formasına etnosiyasi baxışdır. O, ən müxtəlif sosial təbəqələrdə həmrəylik yaradır, daimi, lakin mütədil, millətin və dövlətin real imkanlarından irəli gələn reformaları təbliğ edir. Heydər Əliyevin vətən anlayışı əsasında azərbaycançılıq məfkurəsi – Azərbaycan xalqının tarixi, mənəvi-əxlaqi, mədəni birlik ideyası durur və bu, uzaq gələcəkdə də azərbaycanlıların nəsillərinə xidmət edəcəkdir. Vətən sevgisi Azərbaycan torpağının təəssübünü çəkmək, mədəniyyətini sevmək, ona öz hörmətini bildirmək və onu daim təbliğ etmək – Azərbaycanla bağlı olan müsbət nə varsa, hamısının bir arada toplusu deməkdir. Vətən – azərbaycançılıq həm müasirlik, həm də dünya azərbaycanlılarını öz ətrafında birləşdirən vahid ideyadır.

Azərbaycançılıq ideologiyası cəmiyyətdə milli birliyi və ümumxalq münasibətləri qorumaq, millətin və onun dövlətinin mövqeyini təsdiq və inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır; milli-mənəvi varlığının, kimliyini əks etdirən, milli təfəkkürünü birləşdirən dəyər sistemidir. Bu dəyərləri cəmləşdirən dil, ərazi, vətəndaşlıq, adət-ənənə və birlik azərbaycançılıq ideologiyasının inkişafını sonsuz edir. Azərbaycandan kənarında yaşayan soydaşlarımızla yanaşı, milliyyətindən asılı olmayaraq Azərbaycanın müstəqilliyini, birliyini və hüquqi, demokratik dövlət kimi inkişafına köməkliyini əsirgəməyən hər bir kəs azərbaycançılıq ideologiyasının daşıyıcısıdır.

Azərbaycançılığın əsasları kimi söhbət təkcə milli dildən, dindən, adət-ənənədən, mədəni-mənəvi dəyərlərdən, habelə bu dəyərlərin rəsmi dövlət fərmanları ilə təsbit olunmasından getmir. Bu milli sərvətlərin öyrənilməsi, dəyərləndirilməsi, qorunması kifayət etmir, onlar ictimai zəmində dinamik bir proses kimi saxlanılmalı və inkişaf etdirilməlidir. Heydər Əliyevə görə, azərbaycançılıq coğrafi məkan yox, daha çox siyasi anlayışdır... Kim özünü azərbaycanlı hiss edirsə, o, azərbaycanlı sayıla bilər!

Vətən konsepti həm fərdi şəxsiyyət, həm də bütövlükdə bütün linqvokultural cəmiyyət üçün

əhəmiyyətidir. Bu anlayış həm insan şüuru mexanizmlərinin həddindən artıq mürəkkəbliyi, həm də hər bir xalqın keçdiyi tarixi yolun orijinallığı ilə izah olunan, konseptosferi formalaşdıran etnikspesifikliyidir. Vətən konsepti hər bir dil mədəniyyəti və onun tarixi dönəmi üçün davamlı əhəmiyyətlidir, linqvistik vətənpərvərliyin ümumi fonduna töhfə verir. Konsept mahiyyət və ya gözə-görünməz, diskursdan ayrı olan bir şey deyil. Heydər Əliyevin vətən məfkurəsinin tamlığını, yəni modelini vermək, dolğun təsvir etmək çox çətindir, çünki o ən xoş sözlərin, həsrətin, nostalji hissələrin, demək mümkün olan mətnlərin məcmusu, toplusu, bütün mülahizələrinin potensial həqiqətləri, keçmişi və gələcəyidir: vətən dəyişmir, satılmır, köhnəlmir, qocalmır – əbədi və əzəlidir!

Ədəbiyyat

1. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. 8-ci kitab, Bakı, Azərənəşr, 1998, s.228.
2. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. 8-ci kitab, Bakı, Azərənəşr, 1998, s.201.
3. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. 13-cü kitab, Bakı, Azərənəşr, 2004, s.53.
4. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. 8-ci kitab, Bakı, Azərənəşr, 1998, s.25.
5. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. 8-ci kitab, Bakı, Azərənəşr, 1998, s.228.
6. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. 8-ci kitab, Bakı, Azərənəşr, 1998, s.201.
7. H.Əliyev. Müdrik fikirlər. II c., Bakı, “Çaşıoğlu”, 2009, s.26.
8. Müstəqilliyin 25 ili Azərbaycançılıq ideyası və dil siyasəti. Bakı, “Türk Dünyası İnfə» İB nəşri, 2016, s.286.
9. H.Əliyev. Müdrik fikirlər. I c., Bakı, “Çaşıoğlu”, 2008, s.34.
10. N.Cəfərov. Azərbaycanşünaslığa giriş. Bakı: Az. AtaM, 2002, s.18.
11. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. 14-cü kitab, Bakı, Azərənəşr, 2005, s.17.

20. 10. 2023

31.10. 2023